

КУЛЬТУРА ФАХОВОЇ МОВИ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ

Кушій Б. О.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. 0577021498)

У нашій роботі висвітлено основні поняття культури мови у професійних сферах, аргументовано необхідність дотримання усталених норм усної і писемної форм літературної мови, використання всіх її виражальних засобів залежно від стилю, жанру та типу.

Ключові слова: культура мови, фахова мова, професійне спілкування, комунікація, комунікативна компетентність.

Метою нашої роботи є виокремлення та аналіз поняття «культура фахової мови».

Ми всі живемо в суспільстві, взаємодіємо один з одним, через що виникає необхідність в обміні певною інформацією. Сьогодення характеризується підвищеною увагою до формування кмітливої та обізнаної мовної особистості, котрій притаманні ліпші зразки мовної поведінки, яка відмінно знається на мовному етикеті, знайома із поняттям «культура мови» і має уявлення про толерантне мовленнєве спілкування. Саме тому поняття «культура мовлення» сьогодні є актуальним. Ця тема привернула увагу таких мовознавців, як Л. Мацько та Л. Кравець, які переконані, що «Кожен, хто прагне досягти успіху, створити себе, неодмінно має володіти культурою мовлення, тобто навчитися дотримуватись усталених норм усної і писемної форм літературної мови, використовувати всі її виражальні засоби залежно від стилю, жанру, типу» [1, 2].

Культура мови – мовознавча наука, яка на основі даних лексики, фонетики, граматики, стилістики формує критерії усвідомленого ставлення до мови й оцінювання мовних одиниць і явищ, виробляє механізми нормування і кодифікації (введення в словники та у мовну практику) [1, с. 6].

Культура мовлення є ілюстрацією індивідуального статусу людини, проявом її інтелектуального рівня. За словами Олександра Потебні, «мовна індивідуальність виділяє людину як особистість і чим яскравіша ця особистість, тим повніше вона відображає мовні якості суспільства» [2, с. 123].

Культура фахової мови – це чітко історичне явище, що постійно відтворюється в буденному мовному спілкуванні спеціаліста. Вона ілюструється в обізнаності принципів літературної мови та їх дотриманні, оперуванні професійною мовою, здатності належно формулювати твердження, доречно й лаконічно підбирати вирази. Мовна освіта, спрямована на створення компетентного фахівця, посідає визначне місце у розвитку культури фахової мови.

Необхідність комунікації в особливих сферах, таких як наука, телекомунікації, медіа, кіно, транспорт та інфраструктура, фінанси, управління,

дипломатія, хімічна промисловість, де ведуться розмови за спеціальною тематикою, використовуючи різноманітні фахові конструкції та терміни, пов'язані з конкретною сферою, спонукають майстрів використовувати професійну мову. На відміну від аргю (сленгу) професійну мову визначає предмет, який вона описує, а не коло осіб, що нею користуються [4]. Розрізняють комунікативно-функціональні різновиди літературної мови: медична професійна мова, політична професійна мова, професійна мова економіки.

Професійна соціалізація майбутнього фахівця передбачає формування відповідної комунікативної компетентності. Комунікативна компетентність являє собою «сукупність комунікативних стратегій і комунікативних правил, постулатів, конвенцій тощо, якими володіють учасники спілкування» [3, с. 135].

На основі психологічних і соціальних відмінностей положення комунікантів учені відокремлюють дві комунікації: інтерпрофесійну, інтрапрофесійну. До складу першої входять мовні акти, в яких професійні функції й можливості мовців є зовсім різними. Друга в свою чергу відбувається в межах окремої соціально-професійної групи.

У просторах фахової мови існують безліч стереотипних структур, таких як професіоналізми – слова, вживання яких локалізоване вузькопрофільними потребами фахівців конкретної сфери; професійні жаргонізми мовознавець кваліфікує як конотативно марковані вислови, які не виражають наукового поняття й не мають чітких формулювань, але задовольняють потреби професійного спілкування в певній галузі.

З формуванням наукової мови і створенням українських термінологій різних галузей знання постає українська мова професійного спілкування, що обслуговує вузьке коло осіб, об'єднаних спільною сферою діяльності. Влучне і правильне використання лексичних засобів, врахування мовленнєвого рівня і досвіду співбесідника є проявом зрілої, сформованої мовленнєвої особистості.

Література

1. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Вид. центр «Академія», 2007. 360 с.
2. Потебня А. А. Мысль и язык. Харьков.: Типография «Мирный труд», 1913. 225 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Вид. центр «Академія», 2009. 376 с.
4. Ментруп В. К проблеме лексикографического описания общенаучного языка и профессиональных языков *Новое в зарубежной лингвистике. Выпуск XIV. Проблемы и методы лексикографии*. Москва: Прогресс, 1983. С. 301.